

GRÄSNYCKELN

- EN PRAKTISK HANDBOK
FÖR ARTBESTÄMNING AV GRÄS

INTRODUKTION

Gräs är bara gräs för många människor, och det är ju egentligen inte så konstigt. Utan blommor är det kort sagt en planta med långa, smala och gröna blad. I synnerhet på de riktigt små plantorna kan det vara svårt att se skillnad på de olika arterna och även gräsexperterna kan vara ute på hal is.

Syftet med denna gräsnyckel är att man ska kunna särskilja de, i svenskt lantbruk, vanligast förekommande gräsarterna redan i blom- eller axlöst tillstånd.

Gräsnyckeln innehåller 25 gräsarter. Utöver de vanliga odlade gräsen (kulturgräsen), är det medtaget ett antal vilda gräs, vilka kan uppträda som ogräs i gräsfröodlingar, stråsåd och andra odlingar.

SÅ HÄR ANVÄNDS GRÄSNYCKELN

De enskilda gräsarterna bestäms genom att man använder gräsnyckeln på sidorna 6-7. Här kommer man fram till grupper eller arter av olika gräs. Följer man sidhänvisningen får man en mer detaljerad beskrivning, därefter kan den riktiga identifieringen ske.

På sidorna 4-5 finns en förklaring till namn och uttryck som används i ogräsnyckeln.

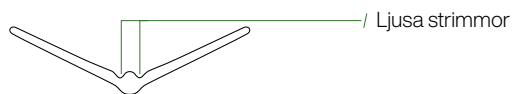
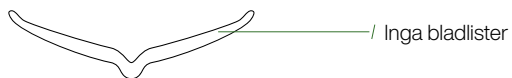
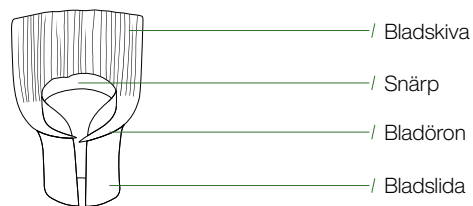
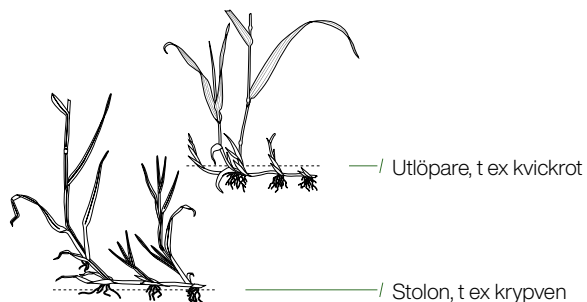
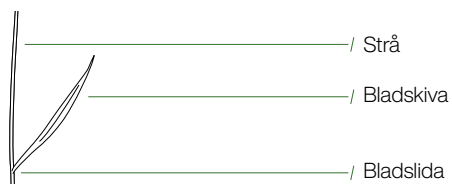
På sidan 18 finns en bestämningsnyckel för de fyra spannmåls-lagen, så att man ska kunna identifiera dem före de har gått i ax.

INNEHÅLL

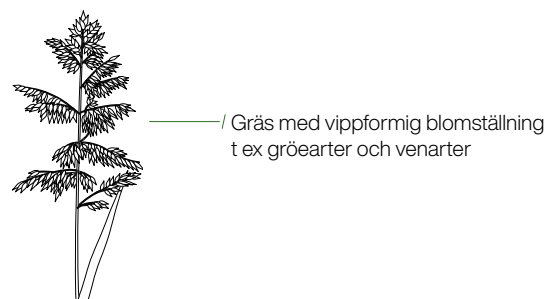
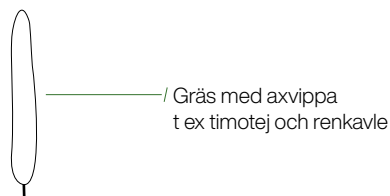
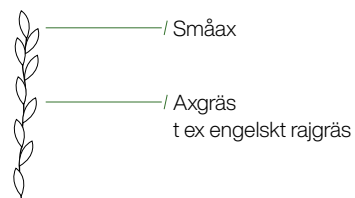
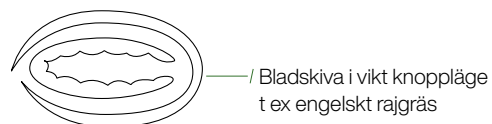
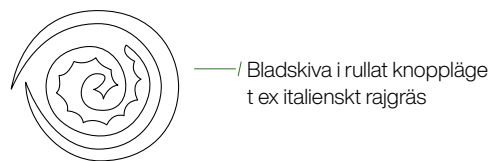
Gräsplantans delar och uppbyggnad	4		
Gräsnyckel	6		
<hr/>			
Identifiering av:			
Rödsvingel	8	Renkavle	13
Ängssvingel	8	Ängskavle	13
Vitgröe	9	Kärrkavle	13
Kärrgröe	9	Timotej	14
Ängsgröe	9	Luddtätel	14
Hundäxing	10	Sandlosta	15
Engelskt rajgräs	10	Luddlosta	15
Italiensk rajgräs	11	Flyghavre	15
Kvickrot	11	Åkerven	16
Rödven	11	Råttsvingel	16
Storven	12	Hönshirs	17
Krypven	12	Grön kolvhirs	17
		Blodhirs	17
<hr/>			
Bestämning av de fyra sädesslagen	18		

GRÄSPLANTANS DELAR OCH UPPBYGGNAD

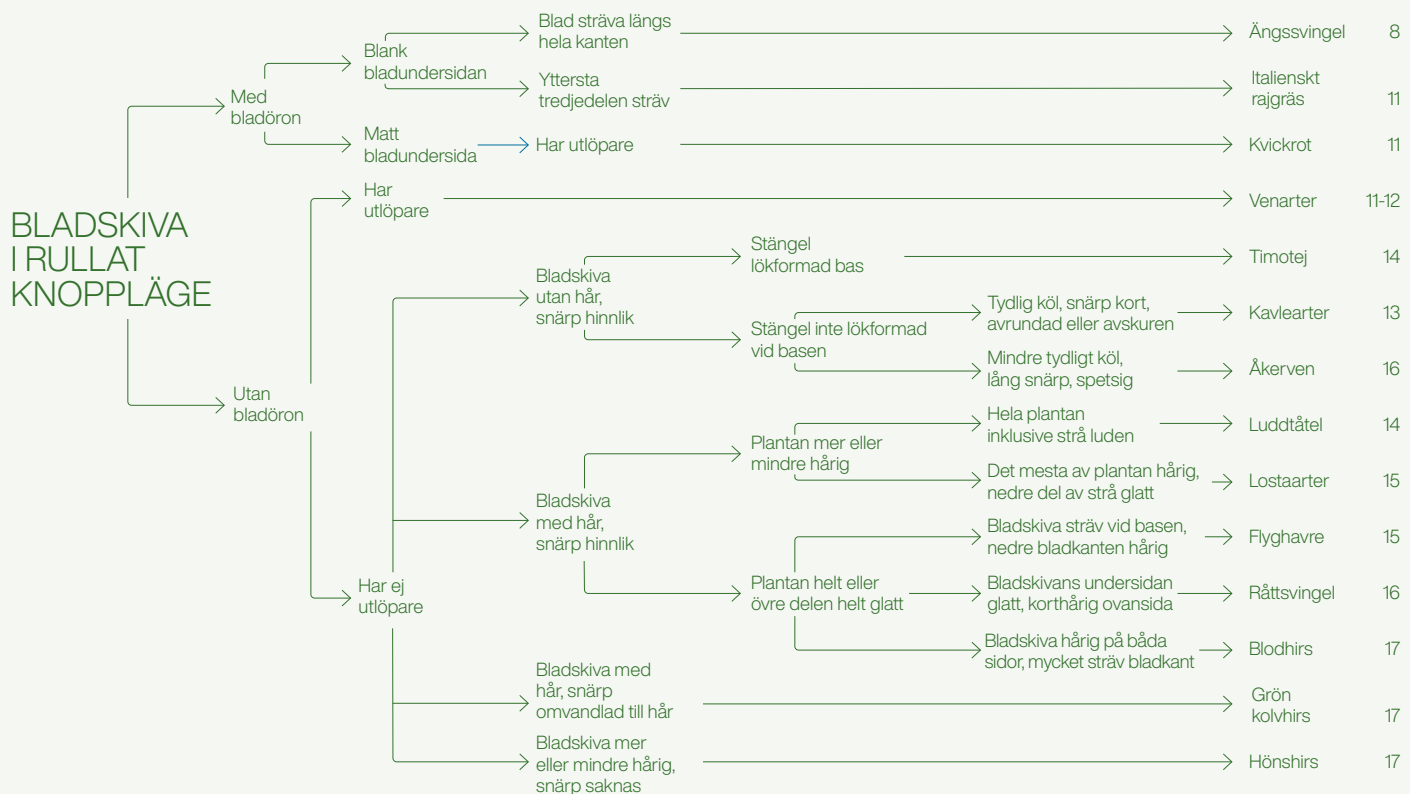
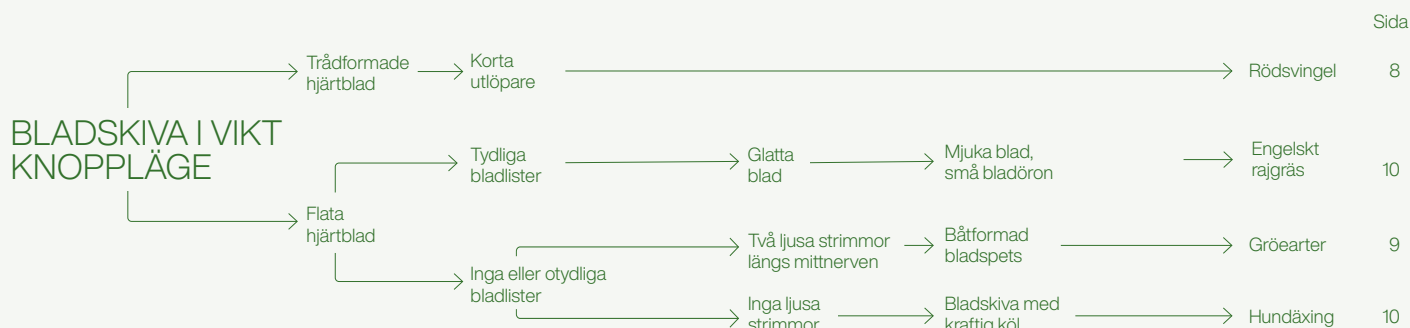

När bladet hålls mot ljuset kan två lysande strimmor ses, strimmorna är parallella med mittnerven, till exempel hos gröearter.

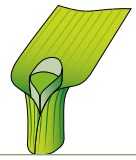
GRÄSNYCKEL

Hitta arten genom att följa nedanstående vägledning. Följer man sidhänvisningen får man en mer detaljerad beskrivning, därefter kan den riktiga identifieringen ske.

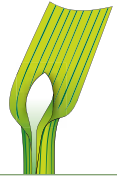
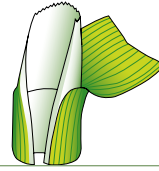
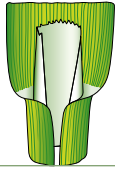

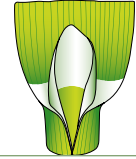
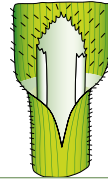
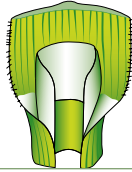
GRÄS	RÖDSVINGEL <i>Festuca rubra</i>	ÄNGSSVINGEL <i>Festuca pratensis</i>	VITGRÖE <i>Poa annua</i>	KÄRRGRÖE <i>Poa trivialis</i>	ÄNGSGRÖE <i>Poa pratensis</i>
BESKRIVNING	Mattbildande flerårigt gräs med utlöpare. Odlas.	Högt, ganska kraftigt tuvbildande flerårigt gräs. Odlas.	Småtuvtigt ettårigt kort gräs som kan blomma hela året. Allmänt ogräs överallt.	Löst tuvbildande flerårigt gräs med korta stoloner. På fuktig, näringsrik jord. Odlas.	Svagt tuvbildande gräs med utlöpare. På odlad mark, ångar, vägkanter och betesmarker. Odlas.
SNÄRP	Mycket kort, trubbig, svar att urskilja.	Mycket kort, ca 1 mm, avhugget.	Medellång, upp till 4 mm, avrundat, lätt sågtandat.	Lång, spetsig, 4-10 mm.	Kort, avrundat, 1-3 mm.
BLADÖRON	Finns ej.	Små, utan hår.	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.
KNOPPLÄGE	Bladskiva i vikt knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i vikt knoppläge.	Bladskiva i vikt knoppläge.	Bladskiva i vikt knoppläge.
BLADSLIDA	Rund bladslida, äldre bladslidor öppna, lätt hårig.	Öppen, trind, glatt bladslida utan hår.	Hoptryckt, glatt, mer eller mindre öppen bladslida med köl.	Hoptryckt, sträv bladslida med köl.	Hoptryckt (nederst), glatt bladslida med svag köl.
BLADSKIVA	Trådformade, mjuka rotblad. Stråbladet platt.	Ljusgröna blad utan hår. Översidan tydligt ribbad, undersidan blank. Sträv längs hela bladkanten.	Ljusgröna strimmor på tvären med båtstävformig spets. Matt undersida med liten köl, utan hår.	Ljusgrön, jämnt tillspetsad bladskiva, båtstävformig spets. Blank undersida med köl.	Mörkgröna eller blådaggiga blad, jämbreda i hela längden, tvärt avhugget i en båtformig spets. Blank glatt undersida med köl.
BLOMSTÄLLNING	Öppen, ofta med ensidig topp med 4-7 blommiga rödaktiga småax med korta agnborst.	Nedhängande smal vippa som endast är öppen under blomningen. 6-10 blommiga stora småax utan eller med enstaka korta agnborst.	Liten öppen vippa, ofta med parvis sittande ensidiga grenar. 3-5 blommiga småax utan agnborst.	Öppen, tät vippa ofta med svagt violetta småax utan agnborst.	Öppen vippa med få grenar, 3-5 blommiga ofta violetta småax utan agnborst.

GRÄS	HUNDÅXING <i>Dactylis glomerata</i>	ENGELSKT RAJGRÄS <i>Lolium perenne</i>	ITALIENSKT RAJGRÄS <i>Lolium multiflorum</i>	KVICKROT <i>Elytrigia repens</i>	RÖDVEN <i>Agrostis capillaris</i>
BESKRIVNING	Grovt, starkt tuvbildande, flerårigt, dominerande gräs. Odlas.	Kraftigt, mörkgrönt, löst tuvbildande, flerårigt gräs. Odlas.	1-2 årigt tuvformat, snabbväxande, kraftigt gräs. Odlas.	Kraftigt växande flerårigt gräs med långa välutvecklade utlöpare. Svårbekämpat ogräs.	Flerårigt, lågt, löst tuvbildande gräs med korta utlöpare. På torr, näringsfattig jord.
SNÄRP	Mycket lång, upp till 12 mm.	Kort, upp till 1 mm.	Kort, ca 2 mm, avhugget.	Mycket kort, ca 1 mm, avhugget.	Kort, tvärt avhugget.
BLADÖRON	Finns ej.	Små, avsmalnande. Finns särskilt på blommande skott.	Stora, ganska smala, omfattande.	Omfattande, spetsiga.	Finns ej.
KNOPPLÄGE	Bladskiva i vikt knoppläge.	Bladskiva i vikt knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.
BLADSLIDA	Tvakölade, starkt hoptryckta, sträva bladslidor.	Öppen, glatt, de nedre bladslidorna rödvioletta, platta skott.	Mer eller mindre öppen, rund bladslida, vanligtvis utan hår.	Öppen, rund bladslida, utan tydlig köl. Unga bladslidor håriga.	Öppen, rund, glatt bladslida.
BLADSKIVA	Matta, grågröna, breda blad med kraftig köl.	Utan hår, mörkgrön, matt översida, med tydliga lister. Skinande blank och glatt undersida.	Upp till 10 mm breda, platta, mjuka blad med tydliga bladlistor och blank undersida med tydligt köllik mittnerv. Sträv längs yttersta tredjedelen av bladkanten. Utan hår.	Mörkgröna, matta, långa, ganska smala blad. Översidan med spridda långa hår, undersidan glatt.	Mattgröna blad med tydliga bladlistor utan hår.
BLOMSTÄLLNING	Karakteristisk vippliknande topp med treblommiga småax, sittande tätt ensidigt.	Ax med 6-10 blommiga småax, kantställda, sammantryckta, utan agnborst.	Axgräs med tio eller flerblommiga småax med agnborst, kantställda.	Axgräs. Ett femblommigt småax vid varje axled. Småaxen är sidoställda.	Brunlila vipa med få utspärrade grenar. Enblommiga mycket små småax utan agnborst.

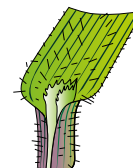
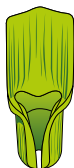

GRÄS	STORVEN <i>Agrostis gigantea</i>	KRYPVEN <i>Agrostis stolonifera</i>	RENKAVLE <i>Alopecurus myosuroides</i>	ÄNGSKAVLE <i>Alopecurus pratensis</i>	KÄRRKAVLE <i>Alopecurus geniculatus</i>
BESKRIVNING	Högt flerårigt tuvbildande gräs med korta utlöpare. Växer på näringsrik jord, betesmarker och i vägkanter.	Flerårigt löst tuvbildande gräs med långa stoloner. Odlas.	Ettårigt upprätt tuvbildande gräs. Kan ofta ses en och en. På våta lerjordar. Vanligt ogräs i höstsäd.	Flerårigt tuvformat gräs, kraftigare än renkavle. På fuktig, näringsrik jord. Odlades tidigare.	Flerårigt, lågväxande, något tuvbildande gräs. Strå glatt, halvt nedliggande till knäböjt, vid lederna rotsläende. På fuktig, ofta vinteröversvämmad, jord.
SNÄRP	Mycket lång, upp till 6 mm. Avhugget och sågtandat.	Lång, upp till 5 mm avrundat, lätt tandat.	Medellång, ca 2,5 mm, avhuggen, ofta oregelbundet sågtandad.	Lång, trubbig, tjock.	Medellångt, upp till 4 mm, något utdraget.
BLADÖRON	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.
KNOPPLÄGE	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.
BLADSLIDA	Öppen, rund, glatt bladslida.	Öppen, rund, glatt bladslida.	Öppen, rund, glatt bladslida, annars sträv stjälk.	Öppen, rund, glatt bladslida med glatt strå.	Öppen, glatt, cylindrisk, den övre något uppsväld.
BLADSKIVA	Mattgröna breda blad med tydliga bladlister. Utan hår.	Lätt sträva blad med grå eller blå glans. Tydliga bladribbor. Utan hår.	Blågröna, korta, sträva blad utan hår, med tydliga bladlister och köl.	Breda glatta strå, med tydliga bladlister. Bladen vänder översidan neråt.	Grön/grågrön, upp till 6 mm. Mycket tydliga trekantiga bladlister. Platta, sträva blad utan hår. De övre bladen korta, nedre betydligt längre.
BLOMSTÄLLNING	Stor yvig vippa med många enblommiga småax utan agnborst.	Blek efter avslutad blomning. Hopdragen vippa med många enblommiga småax utan agnborst.	Smal, spöformad, spetsig, ganska lös axvippa med tätsittande enblommiga småax med agnborst.	Axvippa som renkavle, men större och mer avrundad, dock med mindre agnborst.	Axvippa, upp till 5 cm, kortare än renkavle, mörkgrön, lansettformad. Enblommiga småax, upp till 2-3 mm, platta, avlångt ovala, kölade, med agnborst.

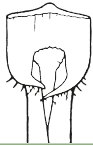
GRÄS	TIMOTEJ <i>Phleum pratense</i>	LUDDTÅTEL <i>Holcus lanatus</i>	SANDLOSTA <i>Bromus sterilis</i>	LUDDLOSTA <i>Bromus hordeaceus</i>	FLYGHAVRE <i>Avena fatua</i>
BESKRIVNING	Kraftigt, flerårigt löst tuvformat gräs. Odlas.	Tätt, tuvformat, flerårigt, ganska kraftigt men mjukt gräs. På näringsfattiga, halvfuktiga jordar.	Löst tuvformigt ettårigt ganska högt gräs. På torra soliga platser.	Lågt, ettårigt gräs med många varieteter. På torra marker, ängar, vägkanter etc.	Högt kraftigt gräs, som liknar odlad havre. Ett fruktat ogräs i odlingar av vårsäd.
SNÄRP	Lång, upp till 6 mm, spetsig mittflik och små sidoflikar.	Medium, 2-3 mm, tvärt avhugget eller fransigt.	Lång, fransig, utan hår.	Kort, ca 2 mm, ofta randig, som regel hårig.	Lång, upp till ca 6 mm.
BLADÖRON	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.
KNOPPLÄGE	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.
BLADSLIDA	Öppen, rund, glatt bladslida. Stjälken ofta lökformad precis ovanför markytan.	Öppen, rund, dunhårig, blågrön bladslida, smala blad med tydlig köl. Övre bladslidor uppblåsta.	Stängd, rund, dunhårig bladslida, De övre bladslidorna kan vara glatta. Strået glatt.	Stängd, rund bladslida med mjuka hår. Även strået har mjuka hår.	Öppen, rund bladslida, ofta glatt, men kan ha hår upptill.
BLADSKIVA	Ljusa, ofta blågröna breda, matta blad utan hår med svag köl. Sträv, bladkant, speciellt mot bladbasen.	Matta, blågröna, dunhåriga smala blad med tydlig köl. Känns sammetsaktig vid beröring.	Gröna, mjuka blad med ett lätt blårött skimmer. Sträv, dunhårig bladyta med blank undersida.	Grågröna, mjukhåriga, mjuka blad med tydligt trenervig över- och undersida.	Breda, platta blad utan hår. Bladkanten kan, särskilt mot bladbasen, vara hårig. Bladen är snodda åt vänster.
BLOMSTÄLLNING	Avlång, tät och fast vippra med många enblommiga, tätsittande småax utan agnborst.	Tät, slank, vippra med många tvåblommiga småax. Den översta blomman har kort, dolt, krokformat agnborst.	Stor, jämsidig vippra med långa, hängande sträva grenar. 4-10 blommiga rödvioletta småax med långa agnborst.	Vippra med uppräta toppgrenar. 5-9 blommiga, lätt äggformade, mjukhåriga småax med agnborst.	Stor utspärrad vippra med hängande mattgröna 2-3 blommiga småax. Var blomman med lång, knäböjd, snodd agnborst. Kärnorna faller av vid mognad.

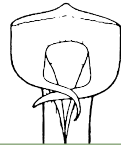

GRÄS	ÅKERKERV <i>Apera spica-venti</i>	RÅTTSVINGEL <i>Vulpia myuros</i>	HÖNSHIRS <i>Echinochloa crus-galli</i>	GRÖN KOLVHIRS <i>Setaria viridis</i>	BLODHIRS <i>Digitaria sanguinalis</i>
BESKRIVNING	Ettårigt, tuvformat gräs med upprätta strån. Ofta ogräs i höstsäd.	Ettårigt gräs. Strå upp till 60 cm, ljusgröna, glatta, upprätta eller starkt grenade från marken. Är ljusålskande. Trivs på torr, mest svagt sur och näringsfattig jord.	Ettårigt högväxande gräs. Strå upp till 100 cm, gröna, glatta, knäböjt uppstigande till upprätta, ensamma eller starkt grenade från marken. Ljusålskande. Trivs på något sur till basisk, näringsrik jord.	Ettårigt högväxande gräs. Strå upp till 100 cm, gröna, glatta lite sträva ovanpå, knäböjt uppstigande till upprätta, ensamma eller starkt grenade från marken. Ljusålskande. Trivs på torr, sur till basisk, näringsrik jord.	Ettårigt gräs. Strå upp till 60 cm, gröna, glatta, knäböjt uppstigande till upprätt, grenade från marken. Ljusålskande till lätt skugga. Trivs på torr till fuktig, sur, medelnäringsrik jord.
SNÄRP	Mycket lång, fransad.	Kort, upp till 1 mm, avrundat.	Finns ej.	Omvandlad till hårkrans.	Kort upp till 2 mm, avskuren, tandad.
BLADÖRON	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.	Finns ej.
KNOPPLÄGE	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.	Bladskiva i rullat knoppläge.
BLADSLIDA	Öppen, fast och glatt bladslida. Glatt strå.	Öppen, glatt, cylindrisk.	Öppen, glatt, något hoptryckt ibland rödaktiga nedtill.	Öppen, glatt, cylindrisk, grön, de nedre purpurskiftande. Den fria kanten med hår, .	Öppen, 1-3 mm hår på vårtliknande utväxter, grön till violettffärgade.
BLADSKIVA	Matta, smala, sträva blad med tydliga bladlister, utan tydlig köll.	Grön-mörkgrön, upp till 2,5 mm, platt eller lite inrullad, sträv utefter kanterna, översidan korthårig, undersidan glatt.	Grön, bred, upp mot 30 mm. Platt eller vikt, sträv, utan eller med utspridda hår. Kant sträv och vågig.	Grön till blågrön, upp till 15 mm, platt, sträva på båda sidor och kant.	Grön, violettffärgad, upp till 10 mm, platt, hårig på båda sidor, mycket sträv kant.
BLOMSTÄLLNING	Nedhängande mycket yvig vippa med mycket tunna grenar. Enblommiga mycket små småax med långa tunna, ofta snodda, agnborst.	Vippan är lång och smal, grågrön evt rödaktig vid basen, ofta något böjd, med ensidigt vända småax som sitter på korta, uppåtvägdade skaft. Sammandragna även efter blomning. Småax 3-7 blommiga, upp till 10 mm, långt strävt agnborst.	5-15 vippor samlade i en grenad topp, grön. Tvåblommiga småax upp till 4 mm. Gröna eller purpurffärgade lätt hoptryckta utan agnborst.	Gulgröna vippor. Under varje småax 1-3 borst. Tvåblommiga småax upp till 2,5 mm. Är gröna, ovala, hoptryckta, utan agnborst.	Sammansatt ax med upp till 10 grenar: grönt. Småax tvåblommiga, lite tillplattade, lansettformade, utan agnborst.

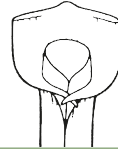
BESTÄMNING AV DE FYRA SÄDESLAGEN

VETE

KORN

RÅG

HAVRE

SNÄRP

Medellång

Lång

Kort

Lång

BLADÖRON

Tydliga, med långa
utstående hår

Kraftiga utan hår

Små, utan hår

Finns ej

BLAD

Högersnott

Högersnott

Högersnott

Vänstersnott

Bild: Agrofoto

